

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos platformos, skirtos bendradarbiavimui nedeklaruojamo darbo prevencijos ir atgrasymo nuo jo srityje gerinti, sukūrimo

(COM(2014) 221 final – 2014/0124 (COD))

(2014/C 458/08)

Pranešėjas: **Stefano Palmieri**

Bendrapranešėję: **Ana Bontea**

Europos Parlamentas, 2014 m. balandžio 16 d., ir Europos Vadovų Taryba, 2014 m. balandžio 29 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnio 2 dalies a punktu ir jos 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos platformos, skirtos bendradarbiavimui nedeklaruojamo darbo prevencijos ir atgrasymo nuo jo srityje gerinti, sukūrimo

COM(2014) 221 final – 2014/0124 COD.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. rugpjūčio 27 d. priėmė savo nuomonę.

501-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. rugsėjo 10–11 d. (rugsėjo 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 172 nariams balsavus už, 88 – prieš ir 22 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK):

1.1 Mano, kad nedeklaruojamas darbas, nors ir nevienodu mastu, tačiau yra visoms valstybėms narėms aktuali problema, kelianti grėsmę europiniams teisėtumo, saugumo, solidarumo, socialinio ir mokesčių teisingumo, laisvos rinkos konkurencijos ir laisvo darbuotojų judėjimo Europos Sąjungoje idealams.

1.2 Mano, kad kova su nedeklaruojamu darbu taikant tinkamas prevencijos, kontrolės ir kovos su juo priemones yra esminis strateginis sprendimas siekiant „ištraukti“ nedeklaruojamą darbą iš šešėlio ir suteikti postūmį Europos Sąjungos (ES) ekonominės ir socialinės sistemos konkurencingumui atsižvelgiant į strategijoje „Europa 2020“ nustatytus prioritetus ir gaires.

1.3 Palankiai vertina pasiūlymą sukurti Europos platformą, skirtą stiprinti bendradarbiavimą kovojant su nedeklaruojamu darbu. Šis pasiūlymas atitinka įvairius pareiškimus, kuriais pastaraisiais metais Europos Parlamentas, Taryba ir pats EESRK pabrėžė, kad kovos su nedeklaruojamu darbu srityje būtina įgyvendinti Europos lygmeniu koordinuotą darbo vietų kūrimo, pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo ES strategiją, kadangi nedeklaruojamo darbo klausimas iki šiol nagrinėjamas fragmentiškai ir nepakankamai koordinuotai.

1.4 Pritaria pasiūlymui sukurti Europos platformą, kurioje privalėtų dalyvauti visos valstybės narės, ir mano, kad bendras ir koordinuotas visų ES šalių dalyvavimas padėtų spręsti tarpvalstybinius klausimus ir problemas, susijusias su nelegaliai dirbančiais ir teisėto statuso neturinčiais darbuotojais.

1.5 Pripažįsta, kad nedeklaruojamas darbas ir apgaulingai deklaruojamas darbas, t. y. fiktyvus savarankiškas darbas, yra dvi skirtingos sąvokos, tačiau mano, kad tikslinga fiktyvų savarankišką darbą įtraukti tarp nedeklaruojamo darbo formų, kurioms platforma sieks užkirsti kelią, nuo jo atgrasyti ir su juo kovoti, kadangi tai turi neigiamų pasekmių: i) darbuotojų teisėms ir garantijoms; ii) sklandžiai laisvosios rinkos konkurencijos eigai ir iii) laisvam darbuotojų judėjimui ES.

1.5.1 Tikisi, kad platformos veikla bus vykdoma laikantis nacionalinių teisės aktų ir praktikos ir kad apibrėžus fiktyvaus savarankiško darbo sąvoką ir įvertinus atskirų valstybių narių sukauptą patirtį bus galima parengti veiksmingą kovos su šiuo reiškiniu strategiją.

1.6 Visiškai pritaria platformos paskirčiai ir užduotims, tačiau mano, kad jos kompetencijos sritis galėtų būti išplėsta numatant galimybę pateikti rekomendacijas tiek dėl ES, tiek dėl nacionalinio lygmens teisės aktų siekiant užtikrinti veiksmingesnę strategijos įgyvendinimą (pavyzdžiui, pasiūlyti aktyviau bendradarbiauti tarpvalstybiniu mastu vykdant patikrą, kontrolę ir sprendžiant šią problemą).

1.7 Mano, kad steigdamas nacionalinę informacinę punktą valstybės narės privalo įtraukti socialinius partnerius ir pilietinei visuomenei atstovaujančias organizacijas, kurios jau yra sukaupusios tam tikros informacijos apie nedeklaruojamą darbą, kadangi šios problemos sprendimui skiriami strategijai jie gali užtikrinti realią pridėtinę vertę.

1.7.1 Jo manymu, Europos platformos posėdžiams turėtų būti deramai rengiamasi organizuojant parengiamuosius ir informacinius posėdžius, kurie sudarytų galimybę skleisti informaciją apie platformos darbo rezultatus (ir taip užtikrinti visišką jos veiklos skaidrumą).

1.8 Mano, kad nedeklaruojamo darbo prevencijos ir atgrasymo nuo jo veiksmai turi apimti įvairias priemones – įskaitant pažangaus reglamentavimo, papildytas kontrolės ir sankcijų mechanizmais – siekiant užtikrinti tvirtą ir nuspėjamą teisinę sistemą; reikia mažinti teisės aktų įgyvendinimo sąnaudas, vengti darbu užkrauti pernelyg didelę mokesčių našta, taikyti veiksmingas priemones siekiant skatinti darbdavius deklaruoti savo darbuotojus ir laikytis įstatymų be kita ko numatant mokesčių lengvatas ir supaprastintas mokesčių bei socialinių įmokų mokėjimo sistemas.

1.9 Įgyvendinant ES apibrėžtą kovos su nedeklaruojamu darbu strategiją pastaraisiais metais EESRK nuolat dėjo pastangas ir rėmė ir skatino dalytis patirtimi apie priemones, politiką ir geriausią praktiką, susijusius tiek su ekonominiais, tiek kultūros ir socialiniais aspektais. Todėl EESRK tikisi, kad sukūrus platformą šis vaidmuo bus oficialiai pripažintas į ir kad jis taps vienu iš platformos stebėtojų.

1.10 Mano, kad visuomenės informavimo srityje reikėtų stiprinti gebėjimą įtraukti pilietinę visuomenę, visų pirma bendradarbiaujant su EESRK ir nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis veikloje, kurią vykdo strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinis komitetas ir kiti EESRK organai.

1.11 Tikisi, kad platforma pripažins vaidmenį, kurį gali atlikti:

- Eurostatas atliekant vertinimus, padedančius nustatyti šešėlinės ekonomikos ir nedeklaruojamo darbo ES mastą ir tendencijas,
- Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (Eurofound), kuriant interaktyvią geriausios praktikos sprendžiant nedeklaruojamo darbo problemą ES lygmeniu duomenų bazę,
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), teikiant techninę paramą siekiant suprasti reiškinį,

1.12 Mano, kad platforma, remdamasi *ad hoc* rodikliais ir pasitelkdama Komisijai nepriklausančius vertintojus, turėtų parengti stebėsenos ir vertinimo sistemą.

2. Nedeklaruojamo darbo reiškinys Europos Sąjungoje

2.1 Europos Sąjungoje nedeklaruojamu darbu laikoma „bet kokia apmokama veikla, kuri savo pobūdžiu yra teisėta, tačiau nedeklaruojama valstybės institucijoms, atsižvelgiant į valstybių narių teisinių sistemų skirtumus“⁽¹⁾. Tai taip pat apima apgaulingai deklaruojamą arba fiktyvų savarankišką darbą, kai darbuotojas oficialiai deklaruojamas kaip pagal paslaugų sutartį savarankiškai dirbantis asmuo, tačiau jo atliekamas darbas atitinka visus kriterijus, pagal kuriuos nacionalinėje teisėje ir praktikoje apibūdinami samdomo darbo santykiai⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2007) 628 final.

⁽²⁾ COM(2014) 221 final.

2.2 Nedeklaruojamas darbas ir fiktyvus savarankiškas darbas yra skirtingi to paties reiškinių aspektai, darantys neigiamą poveikį darbuotojų teisėms ir garantijoms, normalioms konkurencijos sąlygoms laisvojoje rinkoje ir laisvam darbuotojų judėjimui ES. Taigi visiškai logiška fiktyvų savarankišką darbą laikyti viena iš nedeklaruojamo darbo formų, kurioms platforma turi užkirsti kelią, kadangi, dėl paslaugų sektoriuje vis dažniau pasitaikančių nedeklaruojamo darbo atvejų, toks pažeidimas įgauna vis didesnę masę, o darbuotojai netenka teisių ir garantijų, kaip ir nedeklaruojamo darbo atveju⁽³⁾.

2.2.1 Kaip EESRK jau pabrėžė⁽⁴⁾, kol kas Europos lygmeniu savarankiškas darbas nėra vieningai apibrėžtas, todėl visos kompetentingos institucijos remiasi nacionaliniais teisės aktais ir yra sunku įgyvendinti Europos lygmens kovos su fiktyviu savarankišku darbu strategiją, ypač kai tai susiję su tarpvalstybiniu darbu.

2.2.2 Šiuo klausimu EESRK jau anksčiau pritarė pasiūlymui įvertinti įvairių valstybių narių sukauptą patirtį siekiant padaryti išvadas ir parengti rekomendacijas dėl veiksmingos kovos su fiktyviu savarankišku darbu arba apgaulingai deklaruojamu darbu strategiją. Savo nuomonėje dėl piktnaudžiavimo savarankiškai dirbančio asmens statusu⁽⁵⁾ EESRK pabrėžė, kad reikia priimti patikimą teisės aktą, kuriame būtų apibrėžtas fiktyviai savarankiškai dirbantis asmuo, siekiant apsaugoti savarankiškai dirbančius asmenis ir labai mažas įmones nuo nesąžiningos konkurencijos.

2.2.2.1 Tokia pozicija atitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, kurioje, siekiant užtikrinti sklandų rinkos veikimą ir laisvą darbuotojų judėjimą ir pabrėžiant valstybių narių atsakomybę apibrėžti samdomojo darbuotojo ir savarankiškai dirbančio asmens statusą, nurodytos bendros apibrėžties nustatymo teisės aktuose gairės siekiant užtikrinti vienodą Sutartyse numatytų nuostatų taikymą⁽⁶⁾.

2.2.2.2 EESRK mano, kad laikantis tokio požiūrio ateityje bus galima pagerinti socialinių ir ekonominių savarankiškai dirbančių asmenų vaidmenį šiai kategorijai priskiriant tik iš tiesų savarankiškai dirbančius asmenis. Taip būtų laikomasi savarankiškai dirbančio asmens statuso ir jis galėtų laisvai pasirinkti savarankiškai teikti savo paslaugas. Šioje srityje EESRK apsiriboja pateikti valstybėms narėms gaires pasiūlydamas gerosios praktikos modelius.

2.3 Nedeklaruojamas arba apgaulingai deklaruojamas darbas yra labai įvairialypis ir sudėtingas reiškinys, apimantis daug labai įvairių dalyvių: samdomuosius darbuotojus, kurie neturi socialinio draudimo, dirba nepasirašę sutarties arba kuriems dalis darbo užmokesčio mokama „į rankas“, šeimos pagalbininkus, darbuotojus, kurie nedeklaruoja savo antrojo darbo, savarankiškai dirbančius asmenis, kurie pasirenka dirbti nelegaliai, fiktyviai savarankiškai dirbančiuosius, nelegaliai gyvenančius ir dirbančius imigrantus ir darbuotojus iš trečiųjų šalių, kurie subrangos būdu dirba ES valstybėms narėms ir kurių atžvilgiu nesilaikoma būtiniausių deramo darbo standartų⁽⁷⁾. Dėl šios įvairovės nedeklaruojamo darbo problemą sunku spręsti, todėl būtina konkreti strategija.

2.4 Nedeklaruojamas darbas, nors ir nevienodu mastu, tačiau yra visoms valstybėms narėms aktuali problema, kelianti grėsmę europiniams teisėtumo, saugumo, solidarumo, socialinio ir mokesčių teisingumo, laisvos rinkos konkurencijos ir laisvo darbuotojų judėjimo Europos Sąjungoje idealams.

2.4.1 Nedeklaruojamo darbo problemą būtina rimtai spręsti visų pirma dėl jo daugybinio poveikio tiek įmonėms, tiek darbuotojams, taip pat valstybės biudžetui:

— iškreipiama konkurencija tarp įmonių, besilaikančių taisyklių, ir tų, kurios jų nepaiso, kadangi tai padeda joms išlaikyti veiklą, kuri priešingu atveju veikiausiai būtų išstumta iš rinkos; be to, atsiranda neveiksminga dinamika: įmonės neplečiamos, kad išliktų šešėlinėje ekonomikoje, neturi galimybių gauti kreditą ir dalyvauti viešuosiuose pirkimuose;

⁽³⁾ Europos Parlamento tyrimas (2013 m.) „Ekonomiškai priklausomų savarankiškai dirbančių asmenų teisės į socialinę apsaugą“ (angl. *Social protection rights of economically dependent self-employed workers*). Tyrimas, Floren, B. (2013 m.), *Fake Self-employment in the EU – A comparison between the Netherlands and the UK*. Tilburgo universitetas.

⁽⁴⁾ CES2063-2012_00_00_TRA_PA.

⁽⁵⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 14–19.

⁽⁶⁾ Kaip pabrėžia B. Floren (2013 m.) pagal 986 m. liepos 3 d. Teisingumo Teismo sprendimą C-66/85 byloje Lawrie-Blum prieš Land Baden-Württemberg, savarankiškai dirbančiu laikomas asmuo, „kuris tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas vykdo veiklą, už kurią gauna atlyginimą.“ Tokios apibrėžties buvo laikomasi naujuose Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimuose (sujungtos bylos, Athanasios Vatsouras (C-22/08) ir Josif Koupantantzė (C-23/08) prieš Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900; 2001 11 20 Sprendimas C-268/99 Jany ir kt.) ir ja aiškiai nustatytos ir sąlygos išimties tvarka apibrėžti savarankišką darbą. Pavyzdžiui, savo Sprendime C-268/99 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas aiškiai nurodo, kad „bet kuri veikla, kurią asmuo vykdo neturėdamas pavaldumo santykių“, laikoma savarankiško darbo veikla.

⁽⁷⁾ Europos Komisija (2014 m.) *Undeclared work in the EU*. Specialus Eurobarometro tyrimas Nr. 402. A.T Kearney, VISA, Schneider, F., (2013 m.) *The Shadow Economy in Europe*.

- darbuotojams sudaromos prastos sąlygos fizinio saugumo, pajamų ir socialinės apsaugos požiūriu, o tai turi ne tik etinių pasekmių. Tokia padėtis turi įtakos ne tik jų žmogiškam orumui, bet ir profesiniams gebėjimams, nes nesudaromos nuolatinio mokymosi, profesinio tobulėjimo, įgūdžių, gamybos procesų ir produktų įvaldymo galimybės;
- valstybės išdas praranda lėšų, nes surenkama mažiau mokesčių ir socialinio draudimo įmokų (mokesčių atotrūkis, angl. *tax gap*), o tai reiškia, kad nevienodai prisidedama prie viešųjų paslaugų ir gerovės valstybės finansavimo (pasipelnymas kitų sąskaita, angl. *free riding*).

2.4.2 Šiuo metu nedeklaruojamas darbas skirtingu mastu paplitęs įvairiuose ES sektoriuose: žemės ūkio, statybos, amatų versle (tekstilės, drabužių, avalynės ir t. t.), mažmeninės prekybos, viešbučių, maitinimo, priežiūros ir remonto paslaugų, sveikatos priežiūros paslaugų asmeniui ir namų ūkio paslaugų⁽⁸⁾.

2.5 Labai skiriasi su šiuo reiškiniu siejamos prognozės, jį taip pat labai sunku kiekybiškai įvertinti ES lygmeniu. Pastarųjų tyrimų⁽⁹⁾ šiuo klausimu išvadose į šią problemą atkreiptas dėmesys. Akivaizdu, kad šis neiškumas turės tiesioginio poveikio galimybėms įgyvendinti veiksmingas priemones, reikalaujančias tikslinių sektorinio pobūdžio veiksmų.

2.5.1 Viename naujausių Eurofound atliktų tyrimų nurodoma, kad 27 ES valstybėse narėse 18,6 proc. apklausos dalyvių teigė 2008 m. dirbę nedeklaruojamą darbą⁽¹⁰⁾. Iš jų 31,3 proc. – samdomieji darbuotojai, kuriems dalis buvo mokama nedeklaruotai „į rankas“ (dažniausiai apie ketvirtadalis darbo užmokesčio); 14,4 proc. buvo neoficialiai dirbantys samdomieji darbuotojai; 14,4 proc. sudarė nedeklaruoti savarankiškai dirbantys asmenys ir 39,7 proc. asmenys, už piniginių atlygį teikiantys paslaugas šeimos nariams, pažįstamiems, draugams ir pan. Naujausios 2013 m.⁽¹¹⁾ Eurobarometro apklausos duomenimis⁽¹²⁾, tik 4 proc. respondentų nurodė, kad dirbo nedeklaruojamą darbą. Tačiau 11 proc. nurodė, kad ankstesniais metais pirkė prekes ar paslaugas, nors turėjo pagrįstų priežasčių manyti, kad jos buvo susijusios su nedeklaruojamu darbu. Padėtis visoje ES gerokai skiriasi⁽¹³⁾.

2.5.2 Šiuo krizės laikotarpiu nedeklaruojamo darbo tendencija yra neiški. Šis reiškinys gali padažnėti srityse, kuriose jo jau esama, ir išplisti ir į kitas sritis (pavyzdžiui, diegiant informacijos ir ryšių technologijas)⁽¹⁴⁾.

2.6 Be to, dėl globalizacijos ir socialinių bei demografinių pokyčių šešėlinei ekonomikai ir nedeklaruojamam darbui atsiranda vis daugiau erdvės, todėl atitinkamai turi būti vykdoma kovos su šiuo reiškiniu politika. Šioje srityje įvairių šalių gebėjimai imtis priemonių, žinoma, yra riboti. Tai ypač akivaizdu, kai kalbama apie tarpvalstybinio masto nedeklaruojamą darbą.

2.7 Nelegalių imigrantų dalyvavimas yra rimta nelegalaus darbo problema, kuri turi būti sprendžiama bendra kovos su neteisėta imigracija strategija. Daugeliui nelegalių imigrantų nedeklaruojamas darbas yra neišvengiama išgyvenimo strategija. Be to, nedeklaruojamas darbas taip pat gali labai paskatinti neteisėtą imigraciją.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Sprendimas sukurti Europos platformą priimtas suvokus šio reiškinio padėties sudėtingumą ir kruopščiai parengtas pagrindinių ES institucijų⁽¹⁵⁾.

3.2 EESRK mano, kad pasiūlymas sukurti Europos platformą, kurioje privalo dalyvauti visos valstybės narės, yra tinkama ES iniciatyva, kadangi nedeklaruojamas darbas šiuo metu yra visoms valstybėms narėms aktuali problema, žinoma, nevienodo masto, tačiau turinti tam tikrų bendrų aspektų.

⁽⁸⁾ Europos Komisija (2014 m.), Europos Komisija (2013 m.), *Employment and Social Development in Europe*; Hazans, Mihails (2011), *Informal Workers across Europe: Evidence from 30 European Countries*. World Bank.; Koettl, Johannes; Packard, Truman; Montenegro, Claudio E. (2012), *In From the Shadow: Integrating Europe's Informal Labor*. Washington, DC: World Bank.

⁽⁹⁾ Visų pirma žr. Eurofound (2013 m.), *Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway Approaches and measures since 2008*; Eurofound (2013 m.) [b] *Tackling undeclared work in Croatia and four EU candidate countries*; Specialus Eurobarometro tyrimas Nr. 402, *Undeclared work in the European Union*, 2014 m.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2013 m.) [b].

⁽¹¹⁾ Speciali „Eurobarometro“ apklausa Nr. 402 „Nedeklaruojamas darbas Europos Sąjungoje“, 2013 m. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_402_en.pdf

⁽¹²⁾ Visi duomenys gauti atlikus tiesiogines apklausas, per kurias individualiai apklausti ES piliečiai. Tai reiškia, kad su nedeklaruojamą darbu susijęs informuotumas, nacionalinės apibrėžtys, skaidrumas ir pasitikėjimas apklausos atlikėju piliečiams yra svarbūs veiksniai, kad jie galėtų nurodyti, kad dirbo nedeklaruojamą darbą arba gavo iš jo naudos.

⁽¹³⁾ COM(2014) 221 final.

⁽¹⁴⁾ Europos Komisija (2013 m.).

⁽¹⁵⁾ Žr. šiuos dokumentus: COM(2010) 2020, COM(2012) 173, 2010 m. spalio 21 d. Tarybos Sprendimą 2010/707/UE, 2014 m. sausio mėn Europos Parlamento Rezoliuciją 2013/2112(INI)-14/01/2014.

3.2.1 Užtikrinti tokios formos valstybių narių bendradarbiavimą svarbu ir siekiant puoselėti ir apsaugoti europines solidarumo ir socialinio teisingumo vertybes, laisvą rinkų konkurenciją ir svarbiausius laisvo darbuotojų judėjimo ES principus, taip pat ir spręsti su tarpvalstybiniu nedeklaruojamu darbu susijusius klausimus ir darbuotojų mobilumo iššūkius.

3.2.2 Sukūrus platformą turėtų pagerėti įvairių valstybėse narėse egzistuojančių komitetų ir darbo grupių koordinavimas ir taip užpildyta ES lygmeniu esama spraga: iki šiol nedeklaruojamo darbo klausimas buvo nagrinėjamas fragmentiškai ir nepakankamai koordinuotai.

3.2.3 Bendras ir koordinuotas visų ES valstybių narių dalyvavimas yra būtinas siekiant ryžtingiau spręsti įvairių formų nedeklaruojamo darbo (įskaitant fiktyvų savarankišką darbą) problemą ir nagrinėti tarpvalstybinius aspektus ir problemas, susijusias su nelegaliai ES gyvenančiais, tačiau ES nepriklausančių šalių darbuotojais.

3.3 Reikia palankiai vertinti tai, kad pasiūlyme dėl Europos platformos visapusiškai laikomasi ES galiojančių subsidiarumo ir proporcingumo principų. Tai turi būti daroma ir ateityje.

3.3.1 Nustatyti nedeklaruojamo darbo prevencijos ir atgrasymo nuo jo priemonės ir toliau yra valstybių narių kompetencija. Nebaudžiamosios (administracinės ir neadministracinės) ir baudžiamosios sankcijos nustatomos remiantis teisėtumo principu, laikantis įvairiose valstybėse narėse taikomos tvarkos ir galiojančių teisės aktų.

3.4 Spręsti nedeklaruojamo darbo problemą yra vienas pagrindinių strateginių ES uždavinių. Ši strategija padės iš šešėlio „ištraukti“ nedeklaruojamą darbą, o tai yra svarbiausias ekonomikos augimo veiksnys siekiant suteikti postūmį ES ekonominės ir socialinės sistemos konkurencingumui laikantis strategijos „Europa 2020“ tikslų.

3.5 Nedeklaruojamo darbo prevencijos ir atgrasymo nuo jo priemonėmis turi būti šalinamos realios šio reiškinio priežastys ir atsižvelgta į poreikį derinti kovos su nedeklaruojamu darbu priemones – vykdant kontrolę ir numatant sankcijas už nesąžiningą, netinkamą ir nedeklaruojamą prekybos ar verslo praktiką – ir pažangaus reglamentavimo priemones, kuriomis užtikrinama tvirta ir numatoma teisinė sistema.

3.5.1 Būtų naudinga sukurti įmonėms ir darbuotojams palankią aplinką: sumažinti su nuostatų įgyvendinimu susijusias išlaidas, reformuoti ir supaprastinti administracines ir biudžeto procedūras, taip pat patobulinti teisės aktus dėl darbo ir saugos darbo vietoje, sezoninio ir vienkartinio darbo ir naujų darbo formų.

3.5.2 Mokesčių lengvatų taikymo politika gali atlikti svarbų vaidmenį užkertant kelią nedeklaruojamam darbui ir nuo jo atgrasant šiuo tikslu mažinant mokesčius už taisyklių laikymąsi ir skatinant deklaruoti neteisėtai dirbančius, įskaitant darbą namų ūkiuose ir sveikatos priežiūros paslaugas asmenims.

3.6 Kuriant Europos platformą turi būti vengiama dubliuoti jau esamas iniciatyvas ar bendradarbiavimo formas, taip pat problemos nepadedančių spręsti, taigi nereikalingų deklaratavimų prievolių.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Atsižvelgiant į turimą informaciją apie nedeklaruojamo darbo mastą ir tendencijas (kuri dažnai neišsami) visiškai akivaizdu, kad nacionalinių valdžios institucijų, kurioms pavesta taikyti teisės aktus, veiksmus sustiprintų tiesioginės praktinės žinios, kurias sukaupę socialiniai partneriai ir MVĮ organizacijos, laisvųjų profesijų atstovai, socialinės ekonomikos dalyviai ir apskritai pilietinei visuomenei atstovaujanti organizacijos. Toks informacijos srautas, iš tiesų, yra geriausias būdas užtikrinti, veiksmingesnį platformos darbą.

4.2 Svarbu, kad skirdamos vieną nacionalinį bendrą informacinį punktą valstybės narės būtina užtikrintų socialinių partnerių dalyvavimą ir įtrauktų pilietinės visuomenės organizacijas, kadangi jie turi lemiamos reikšmės nacionaliniu lygmeniu sprendžiant nedeklaruojamo darbo problemą.

4.2.1 Labai svarbu, kad visose valstybėse narėse vyksiantiems Europos platformos posėdžiams būtų gerai pasirengiama ir šiuo tikslu būtų organizuojami parengiamieji posėdžiai, o po jų – nacionalinio lygmens posėdžiai, per kuriuos supažindinama su platformos darbo rezultatais.

4.3 EESRK jau pabrėžė, kad būtina stiprinti veiksmus sprendžiant nedeklaruojamo darbo problemą ir šiuo tikslu „užtikrinti nuolatinę keitimąsi informacija, duomenimis ir vertinimais, kad į šią veiklą įsitrauktų ir bendradarbiautų kompetentingos institucijos ir atitinkami socialiniai partneriai“⁽¹⁶⁾.

4.3.1 EESRK nuolat dėjo pastangas ir skatino bei ragino dalytis patirtimi apie priemones, politiką ir gerąją praktiką, kad būtų daromas poveikis tiek ekonominiams, tiek ir kultūriniais ir socialiniams veiksniams. Todėl EESRK prašo sukūrus platformą šį jo vaidmenį oficialiai pripažinti ir užtikrinti, kad jis taps vienu iš platformos stebėtojų.

4.4 Platformos programoje numatyta veikla didinti visuomenės informuotumą visoms valstybėms narėms yra svarbi galimybė suteikti postūmį nedeklaruojamo darbo reiškinio prevencijos, jo mažinimo ir jo įveikimo veiksams. Šiuo požiūriu mano, kad „Europa 2020“ iniciatyvinio komiteto ir kiti EESRK organo veikloje turėtų būti deramai įvertinta galimybė įtraukti pilietinę visuomenę, visų pirma bendradarbiaujant su EESRK ir nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis.

4.4.1 Kadangi nacionalinių valdžios institucijų vaidmuo prevencijos, informavimo ir konsultavimo⁽¹⁷⁾ srityje buvo nepakankamas, svarbu, kad platforma apsvaistytų šias priemones vykdydamos bendrą veiklą, pavyzdžiui, Europos kampanijas, kurios, beje, numatytos 4 straipsnio 1 dalies i punkte.

4.5 EESRK visiškai pritaria apibrėžtai platformos paskirčiai ir užduotims. Keitimasis informacija ir gerąją patirtimi, taip pat analizės atlikimas ir žinių kaupimas (vykdant bendrą mokymo kursą) iš tiesų yra pirmas žingsnis įgyvendinant koordinuotus tarpvalstybinius veiksmus. Šiuo klausimu EESRK visiškai pritartų, kad būtų išplėsti platformos įgaliojimai ir jai suteikta teisė pateikti rekomendacijas dėl teisės aktų tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu, kad būtų galima veiksmingiau įgyvendinti strategiją (pavyzdžiui, pasiūlyti aktyviau tarpvalstybiniu mastu bendradarbiauti patikros, kontrolės veikloje ir sprendžiant šią problemą).

4.6 Kaip jau EESRK nurodė ankstesnėje savo nuomonėje, platforma turėtų skatinti, kad būtų sudarytos sąlygos kiekybiškai ir kokybiškai įvertinti: i) nelegalaus darbo reiškinį (kuris valstybėse narėse labai skiriasi), ii) neigiamas ekonomines ir socialines pasekmes, kurios savo ruožtu turi įvairių padarinių valstybėse narėse priklausomai nuo struktūrinių sąlygų ir aplinkybių, ir iii) valstybėse narėse įgyvendinamų kovos su šiuo reiškinio priemonių veiksmingumą.

4.6.1 Tokiomis aplinkybėmis platformos sukūrimas yra ypač svarbus ir pageidautina, kad Eurostatas ir Eurofound turėtų galimybę atlikti svarbų vaidmenį jos veikloje.

— Eurostatas galėtų teikti techninę pagalbą sprendžiant metodologines problemas, pavyzdžiui, atlikti šešėlinės ekonomikos ir nedeklaruojamo darbo masto ir raidos įvertinimus, kurie iki šiol neišsamūs ir nebendri.

— Remdamas platformos darbą, Eurofound galėtų išplėtoti savo esamą duomenų bazę ir paversti ją interaktyvia žinių baze (interaktyviu žinių banku), kurioje sukaupta informacija apie kovos su nedeklaruojamu darbu srityje sukaupę gerąją patirtį.

4.7 EBPO jau daugelį metų plėtoja konkrečią patirtį nedeklaruojamo darbo srityje⁽¹⁸⁾, todėl EESRK mano, kad tikslinga pakviesti ją stebėtojų teisėmis dalyvauti platformos veikloje.

4.8 Svarbu užtikrinti ne tik nuolatinę platformos veiklos stebėseną (ir neapsiriboti jos svarstymu kas keturis metus), bet ir realų išorės vertintojų dalyvavimą atrenkant rezultatų ir poveikio rodiklius ir vertinant platformos programą.

2014 m. rugsėjo 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽¹⁶⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 9–14.

⁽¹⁷⁾ 2014 m. kiekvienai šaliai atskirai pateiktose rekomendacijose nurodytos šios šalys, turinčios imtis kovos su šiuo reiškinio priemonių: Bulgarija, Kroatija, Vengrija, Italija, Latvija, Rumunija ir Ispanija.

⁽¹⁸⁾ OECD, 2002, *Measuring the Non-Observed Economy – A Handbook*; OECD, 2014, *The Non-Observed Economy in the System of National Accounts*, Gyomai, G.; van de Ven, P., Statistics Brief, n. 18.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

1.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

~~„pabrėžia, pripažįsta, kad nedeklaruojamas darbas ir apgaulingai deklaruojamas darbas, t. y. fiktyvus savarankiškas darbas, yra dvi skirtingos sąvokos, tačiau mano, kad tikslinga fiktyvų savarankišką darbą įtraukti tarp nedeklaruojamo darbo formų, kurioms platforma sieks užkirsti kelią, nuo jo atgrasyti ir su juo kovoti, kadangi tai turi neigiamų pasekmių: i) darbuotojų teisėms ir garantijoms; ii) sklandžiai laisvosios rinkos konkurencijos eigai ir iii) laisvam darbuotojų judėjimui ES. EESRK jau nurodė⁽¹⁾, kad „reikia patikimesnių duomenų“ šioje srityje ir rekomendavo „užmegzti socialinį dialogą Europos ir nacionaliniu lygmenimis ir taip apsvarstyti, kaip spręsti konkrečias savarankiško darbo problemas, o į socialinį dialogą įtraukti savarankiškai dirbančių asmenų interesams atstovaujančias organizacijas.“~~

Balsavimo rezultatai

Už: 107

Prieš: 153

Susilaikė: 12

1.5.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

~~„Tikisi, kad platformos veikla bus vykdoma laikantis nacionalinių teisės aktų ir praktikos ir kad apibrėžus fiktyvaus savarankiško darbo sąvoką ir įvertinus atskirų valstybių narių sukauptą patirtį bus skatinamas valstybių narių bendradarbiavimas įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis siekiama tobulinti žinias, plėtoti keitimąsi informacija ir geriausia patirtimi, remti naujoviškus požiūrius ir vertinti patirtį galima parengti veiksmingą kovos su šiuo reiškiniumi strategiją.“~~

Balsavimo rezultatai

Už: 113

Prieš: 149

Susilaikė: 10

1.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

~~„Visiškai pritaria platformos paskirčiai ir užduotims, nes jos yra orientacinio pobūdžio mano, kad jos kompetencijos sritis galėtų būti išplėsta numatant galimybę pateikti rekomendacijas tiek dėl ES, tiek dėl nacionalinio lygmens teisės aktų siekiant užtikrinti veiksmingesnį strategijos įgyvendinimą (pavyzdžiui, pasiūlyti aktyviau bendradarbiauti tarpvalstybinio mastu vykdant patikrą, kontrolę ir sprendžiant šią problemą).“~~

⁽¹⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 14–19

Balsavimo rezultatai

Už: 114

Prieš: 150

Susilaikė: 9

2.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Europos Sąjungoje nedeklaruojamu darbu laikoma „bet kokia apmokama veikla, kuri savo pobūdžiu yra teisėta, tačiau nedeklaruojama valstybės institucijoms, atsižvelgiant į valstybių narių teisinių sistemų skirtumus“⁽¹⁾. ~~Tai taip pat apima apgaulingai deklaruojamą arba fiktyvų savarankišką darbą, kai darbuotojas oficialiai deklaruojamas kaip pagal paslaugų sutartį savarankiškai dirbantis asmuo, tačiau jo atliekamas darbas atitinka visus kriterijus, pagal kuriuos nacionalinėje teisėje ir praktikoje apibūdinami samdomo darbo santykiai~~⁽²⁾.“

Balsavimo rezultatai

Už: 104

Prieš: 142

Susilaikė: 6

2.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Nedeklaruojamas darbas ir fiktyvus savarankiškas darbas yra skirtingi to paties reiškinio aspektai, darantys neigiamą poveikį darbuotojų teisėms ir garantijoms, normalioms konkurencijos sąlygoms laisvoje rinkoje ir laisvam darbuotojų judėjimui ES. Fiktyviam savarankiškam darbui taikomi nacionalinės teisės aktai ir teisinė apibrėžtis, kuria nustatoma riba tarp apmokamo darbo ir savarankiško darbo, ir kiekviena valstybė narė yra atsakinga už reikiamų nuostatų priėmimą, kad būtų vykdomos mokesstinės ir socialinio draudimo prievolės. Fiktyvaus savarankiško darbo klausimas negali būti nagrinėjamas ES lygmeniu neatsižvelgiant į skirtingas nacionalines apibrėžtis ir savarankiškai dirbančio asmens statusą. Taigi visiškai logiška kovoti su fiktyviu savarankiškų darbų laikyti viena iš nedeklaruojamo darbo formų, kurioms platforma turi užkirsti kelią yra būtina, kadangi dėl paslaugų sektoriuje vis dažniau pasitaikančių nedeklaruojamo darbo atvejų toks pažeidimas įgauna vis didesnį mastą, o darbuotojai netenka teisių ir garantijų, kaip ir nedeklaruojamo darbo atveju⁶.“

Balsavimo rezultatai

Už: 112

Prieš: 142

Susilaikė: 10

2.2.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kaip EESRK jau pabrėžė⁽³⁾, kol kas Europos lygmeniu savarankiškas darbas nėra vieningai apibrėžtas ir todėl visos kompetentingos institucijos remiasi nacionaliniais teisės aktais ir yra sunku įgyvendinti Europos lygmens kovos su fiktyviu savarankišku darbu strategiją, ypač kai tai susiję su tarpvalstybinio darbu. EESRK pabrėžė, kad „savarankiškai dirbančio asmens samprata valstybėse narėse skiriasi“ ir „skirtingos apibrėžtys taikomos ne tik skirtingose Europos Sąjungos šalyse, bet ir ES teisėje.“

⁽¹⁾ COM(2007) 628.

⁽²⁾ COM(2014) 221 final.

⁽³⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 14–19.

Balsavimo rezultatai

Už: 115

Prieš: 151

Susilaikė: 5

2.2.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Šiuo klausimu EESRK jau anksčiau pritarė pasiūlymui įvertinti įvairių valstybių narių sukauptą patirtį siekiant padaryti išvadas ir parengti rekomendacijas dėl veiksmingos kovos su fiktyviu savarankišku darbu arba apgaulingai deklaruojamu darbu strategiją. Savo nuomonėje dėl piktnaudžiavimo savarankiškai dirbančio asmens statusu EESRK pabrėžė, kad „reikia priimti patikimą teisės aktą, kuriame būtų apibrėžtas fiktyviai savarankiškai dirbantis asmuo, siekiant apsaugoti savarankiškai dirbančius asmenis ir labai mažas įmones nuo nesąžiningos konkurencijos patikimesnių duomenų, kurie leistų apskaičiuoti, kiek tokių darbuotojų yra ir kokia būtų kritinė riba. Todėl reikia daugiau profesionalių mokslinių tyrimų.“ Komitetas taip pat rekomendavo „užmegzti socialinį dialogą Europos ir nacionaliniu lygmenimis ir taip apsvarstyti, kaip spręsti konkrečias savarankiško darbo problemas, o į socialinį dialogą įtraukti savarankiškai dirbančių asmenų interesams atstovaujančias organizacijas.“

Balsavimo rezultatai

Už: 113

Prieš: 156

Susilaikė: 9

3.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Reikia palankiai vertinti tai, kad pPasiūlymase dėl Europos platformos turi visapusiškai atitikti Bendrijos acquis laikomasi ES galiojančių ir subsidiarumo ir proporcingumo principų. Tai turi būti daroma ir ateityje.“

Balsavimo rezultatai

Už: 105

Prieš: 152

Susilaikė: 13